

СТАНОВИЩЕ

За дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„Доктор“

Професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

Тема: **Влияние на инструменталната музика върху вокалния джаз
в периода между двете войни на XX век**

Докторант: **Десислава Тилева**

Научен ръководител: **проф. д-р Панайот Панайотов**

Изготвил: **доц. д-р Жан Гологанов, СУ „Св. Климент Охридски“**

Актуалност на проблема

Актуалността на темата се определя от съвременните обстоятелства, изискващи все по-широка обща информираност, съпоставена със специализираната – професионална компетентност. Ядрото на тази компетентност с функция на отправна точка в обявената тема е вокалния джаз. Това предполага, че актуалността може да се търси чрез определените от докторанта посоки, отнасящи се до:

1. Фиксиране на историческата периодизация
2. Систематизиране, класифициране, терминологично прецизиране на музикалните явления от една страна, а от друга анализиране процесуалността на самото формиране и развитие на тези явления, както и на подходите, методите и практиките, чрез които се постигат определени образователни цели – преди всичко вокални.
3. Развиващият подход на блус стилистиката, като първооснова за съвременната вокално-изпълнителска джаз дейност, подкрепя основните функции на обучението за поэтапното развитие на вокално – интерпретационните способности.
4. За формирането и развитието на тези способности водещ е личностния подход.

Структура на дисертационния труд

Дисертацията е с обем 112 страници, структурирани в петчастен цикъл с Увод, Заключение и Справка за задължителните приносни моменти. Материалът е онагледен с нотни примери, структурни схеми на музикални форми, структурни форми на хармонични формули и една диаграма. Библиографията включва заглавия на кирилица, латиница, интернет адреси и приложения от 5 диска с концертни програми в специфични стилови направления свързани с джаза.

Не са формулирани изводи за вокалната практика и не са изведени препоръки за социалната практика.

Характеристика на съдържанието

Дисертационният труд е разгърнат в балансирано изложение, с взаимно допълващи се исторически, теоретико-аналитични и практико-инструментални аспекти.

В Увода са изложени мотиви за избора на темата, нейната актуалност и значимост. Коректно са формулирани предмета и обекта, целите и задачите на изследването.

Глава първа

Подробна хронологическа последователност от исторически събития, културологически течения, форми на социален и музикален живот. Посочена е връзката и ядрото на зараждането на work songs, към блуса и църковната музика. Тази значителна и нова трансформация ще се окаже отправна точка към триумфа на новата – чисто американска жанрова музика, определена като джаз.

Посочени са фактори на епохата и различието от позицията на сегашното ни светоусещане, т.е. между съвременния слушател и произведенията на джаза от времето на зараждането им. Исторически се противопоставят или по-точно съотнасят еднотипни елементи, които се тълкуват и анализират от дистанция на времето. Като основни елементи приемам публиката – по конкретно любителската слушателска аудитория. Втори елемент: това са изпълнителите – бели и черни. Трети елемент: вид изпълнение – вокално-инструментално. Четвърти елемент: противопоставяне на традиции и съвременност. Пети елемент: психологическото предопределяне на прага на възприятието. Този праг на възприятието докторантката сполучливо го идентифицира с определението “Демаркационната линия“ т.е. духът на времето. Зад тази констатация се крие нова голяма, тясно професионална област, която не е предмет на настоящата докторантска разработка и с право Десислава Тилева спира до тук , и само я маркира, като достатъчно значима – това е проблема за музикалното възприятие, и още по-конкретно за ролята на музикалната нагласа при оценката на музикалната творба. Тази нагласа се формира именно „в слуховия кръгзор и на Валентина Конен“ чрез полифоничната многопластовост от музикални течения и форми, които докторантката подкрепя и разширява в цялостната европейска и американска сфера на културата. При тази определено наситена взаимна реципрочност, формираща от една страна нови дадености, някои определени с времето и за стандарти, освен нагласата като психическо състояние, се достига до изначалния психологически фундамент – проблема за индивидуалните различия. Тук в доктората тези различия се разглеждат както в субективен личностен план по отношение на вокалисти и инструменталисти /черни и бели/, така и в практико-приложен план от гледна точка на традиции, публика, страни, континенти.

Глава втора

Интересна фактология, версия, хипотеза, аргументирани становища и твърдения за ислямското влияние върху блуса. Представянето на нови разсъждения в тази посока, сами по себе си носят приносен характер на разработката. Но, утвърждаването на нови становища зависи единствено от Негово Величество „Времето“!

Глава трета

Метаморфозите във взаимното проникване между вокалните и инструменталните интерпретационни функции, формулирани като „вокален инструмент глас“ и „инструментално постигнатия тембър на човешкия глас“ довеждат чрез изразните средства до „симбиотичното“ възприемане на ново качество относно звучността.

Детайлизираният анализ на това ново симбиозно творчество и подсъзнателното му възприемане, е осъществено от гледна точка на инструментариума, диалоговата форма, мелодичната линия, индивидуалните изпълнителски различия и т.н. С други думи, се доказва че, чрез използваните изразни средства и изпълнителски похвати, конструираната нова симбиозна творба, в зависимост от индивидуалните изпълнителски различия, в определени исторически периоди, може да премине чрез различни стилови направления: суинг, бибоп, поп, рок и т.н.

Специален акцент е отделен на Импровизацията, като основен белег на джаза. Приемам термина белег само като обозначение на различието. Особено в джаза, музикалната психология приема импровизацията като висша форма на творчество – „тук и сега“, на момента. Известен е случая с конкурса на Бах за канторското място във Ваймар. Аналогия в днешно време е споделения похват от Дюк Елингтън за импровизационните му изпълнения пред публика. Съзнателно в процеса на импровизация, той конструира такива хармонични ходове, които го довеждат до „хармоничен абсурд“ т.е. до „задънена улица“. Единствено творческият гений на изпълнителя е в състояние „тук и сега“ пред публиката, да „го“ измъкне от абсурдната ситуация.

Феноменът „абсурдна ситуация“ изключително сполучливо е представен от докторантката с Луис Амстронг, чрез задействане на индивидуалния му творчески – импровизаторски механизъм „тук и сега“. Говорно - речетативната импровизация, която може да се определи като „скат“ импровизация, проявяваща се върху основата на хоризонтално развиващото се мелодическо последование, е практическо доказателство за наличие на творчески способности от висш порядък. В случая е налице говорно - речетативна импровизация от звуково-подражателни словосъчетания, които представляват хоризонталната мелодическа надстройка.

При Дюк Елингтън импровизацията е с друга специфика върху, във и на самата база т.е. хармоническият конструкт. В случая се доказва, че феноменът „абсурдна ситуация“ предизвиква проявата на различни видове творчески импровизации, които са в унисон с развитата теза на докторантката за съотнасянето на една и съща творба към различни видове музикални направления, в зависимост от използваните изразни средства и индивидуалните изпълнителски възможности. Ето защо изпълненията на утвърдилите се като водещи изпълнители, могат да се приемат за своеобразен ЕТАЛОН в определено стилово направление. Начина на интерпретация обаче, може да определи творбата като вариативен случай за дадено направление, но и за характерно постижение за коренно различно направление.

Глава четвърта

Тази глава от доктората се възприема като „ролята на джаза при смесването на различни музикални култури“. Добрата вест е, че участва и българският фолклор. От изложението се разбира, че „гвоздеят между културите“ се пада на разновидностите от класическата индийска музика.

За да се опише същността на новото звуково образование /съчетание - сливане/, внимателно се селектира терминологичното му определение. Като процес, докторантката използва термин от физиката – „осмоза“, а новосъздаденият продукт е определен като {fju:zn},

т.е. съединение, сливане. За първи път лично срещнах този термин пред информационната витрина на американското посолство на бул. „Ал. Стамболийски“ през 1964 г., а след термина fusion jazz, стоеше името на Чик Кърия. Така разбрах по времето на комунизма за съществуването на смесен джаз. Не ми стана ясно обаче, какво точно се смесва, освен, че е нещо различно.

Вторият цитиран термин world music, се отнася до спецификата на средата, т.е. до звуковото пространство, което особено ярко носи психологическа натовареност, свързана с процеса на насищане. Този процес не носи непременно отрицателно усещане и неприятно чувство. Възможно е усещанията да са достатъчно плътни, а чувствата удовлетворени. От психологическа гледна точка, психолозите търсят предела, т.е. преодоляване точката на тотално насищане, при която слушателя прекрива границата на поносимостта. Психолозите веднага поставят канонада от въпроси за да разкрият механизма засягащ предела на поносимост. При какви условия и методи се осъществява насищането в безбрежното и свободното пространство: волно, непринудено, случайно, деликатно или тенденциозно, настойчиво, принудително, нагло-предизвикателно ..., но пространството си остава винаги свободно. Идва обаче момента в които това психологическо състояние прекрива прага на допустимата психологическа поносимост и преминава в състояние с по-наситен кондензитет. С други думи преминава в друго психологическо качество което се определя като ПРЕесищане. Точно за това състояние говори Десислава Тилева, определяйки го като „биологична поносимост“ на публиката. Именно пресищането от електронната музика, води до „връщането към акустичния звук и малко позната до момента посока – фолклорните източници, съчетани с джазова идиоматика“. Така се достига до межкултурното общуване, провокиращо научния интерес към cross cultural communication. От практико-приложна гледна точка, това течение world music остава впечатление за експлоатиране капацитета на вокалния инструмент до краен предел.

Глава пета

Ура! най-после и елемент от истинска наука. Макар и само като информативна подробност, се загатва за т.н. точни науки, с бъдещи пожелания и предложения за по-задълбочен поглед към социологията на музиката. Показаната графика и разкриване същността на „генерационното махало“ вдъхват увереност за следваща научна разработка.

Заклучение

Дисертационният труд на Десислава Тилева се отличава с определени достойнства в теоретичен и практико-приложен план. Ярко изразена професионална интелигентност, превъзходна селективност в необятното информационно пространство, строга логична последователност – историческа, стилова, концептуална, при структурирането на материала, перфектен хармоничен аналитичен стил.

Като цяло, трудът издава подчертано авторско отношение, висока професионална компетентност и напълно отговаря на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му.

Въз основа на посочените достойнство и приноси на дисертационния труд, предлагам на Уважаемите членове на Научното жури присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на Десислава Тилева по научното направление 8.3 Музикално и танцово изкуство.

доц.д-р Жан Гологанов